

SOCIETAT ECONÒMICA BARCELONESA D'AMICS DEL PAÍS

“L’ESTAT DEL PAÍS” INFORME ANUAL 2007

CONTRA EL DERROTISME

1. On som?

En els darrers temps han aparegut diversos documents que analitzen i avaluen críticament la situació del país pel que fa a les inversions reals de l’Estat a Catalunya, la situació de les nostres infraestructures, la realitat i el potencial de la nostra logística (connexió ferroviària, transports, ports, aeroports, etc.), les perspectives del nostre futur econòmic o el grau d’ambició i lideratge del nostre empresariat i de la nostra classe política.

Tots aquests treballs són urgents i necessaris. Ho són, en primer lloc, perquè reflecteixen un interès i una preocupació reals pel país i una sana ambició per millorar i per situar-lo entre els més avançats. I ho són, en segon lloc, perquè ens ajuden a diagnosticar millor el moment que estem vivint i el nostre estat d’ànim col·lectiu.

Sabem del cert que sense la millora del seu capital econòmic i del seu capital públic Catalunya no avançarà i no estarà preparada per enfrontar-se als reptes globals del segle XXI.

Creiem, però, que algunes de les qüestions cabdals que haurà d’afrontar el poble de Catalunya els propers anys tenen a veure també i principalment amb el reforçament d’altres formes de capital sovint desateses: ens referim a la qualitat del nostre capital humà, la qualitat del nostre capital social i el nostre capital ètic.

Un país són les seves persones. El dinamisme social, la seva cohesió i la seva consistència depenen bàsicament de la qualitat humana dels seus ciutadans. I aquesta qualitat humana es reflecteix en el seu grau de formació i innovació, en el seu grau d'associació i implicació cívica, en la vitalitat de la seva participació en l'esfera pública, en la fortalesa de la seva identitat i de les seves conviccions i valors, en la seva capacitat d'incorporar a un projecte comú als nous vinguts, en la seva cura pel territori i també en la integritat i excel·lència de les seves pràctiques.

Fins i tot un escenari possible i desitjable d'una societat catalana pròspera, amb taxes de creixement altes i amb infraestructures modernes no implicaria necessàriament que fos una societat amb futur. Determinades formes de prosperitat, si no van acompanyades d'altres fortaleces i competències, poden acabar per configurar una societat acomodada, conformista, acrítica, poc il·lustrada, amb aversió al risc i sense lideratge.

2. Cinc consideracions.

Des d'aquesta clau d'aproximació, la Societat Econòmica Barcelonesa d'amics del País volem plantejar al poble de Catalunya les següents cinc consideracions i reflexions:

a. Apostar per la qualitat educativa.

En un context de globalització on el coneixement, la innovació i la creativitat són aspectes clau del progrés, considerem preocupant la baixa qualitat formativa de molts dels nostres estudiants (reflectida en la limitada comprensió lectora, el dèficit en matemàtiques o el desconeixement d'idiomes), l'alt fracàs i abandonament escolars, la creixent desmotivació dels nostres docents i la progressiva desresponsabilització familiar en les tasques educatives. El valor de l'autoexigència com a element clau i l'excel·lència com a criteri ordenador de les nostres escoles han de ser prioritaris per a nosaltres.

No hi ha prou amb lluitar contra el fracàs escolar, també ho hem de fer a favor de l'èxit escolar. Això podria reforçar, de retruc, un conjunt de valors instrumentals avui molt importants per als joves: l'esforç, la constància, la disciplina, el treball ben fet, fins i tot l'abnegació. L'aposta per la qualitat educativa i per la implicació de tots els agents socials començant, en primer lloc, per les famílies ha de ser, doncs, fonamental. Igualment, l'educació superior i postsecundària així com la formació professional i l'aprenentatge permanent són factors decisius en el procés d'adaptació a un món i un mercat globalitzats.

b. Defensar una societat civil forta.

Si volem tenir un país de qualitat, el dinamisme de les nostres empreses i la credibilitat de les nostres institucions públiques són elements fonamentals. Però també és imprescindible defensar el protagonisme de les nostres institucions socials. Sense una societat civil forta i articulada posarem en perill la nostra cohesió, reduïrem la nostra iniciativa i tendirem cap a una acrítica submissió al poder polític. Avui detectem una fatiga de la nostra societat civil que es veu reflectida en diversos símptomes: la desmobilització, el conformisme, el desànim, etc.

Creiem que les causes són diverses: el rumb i l'acció sovint erràtics dels nostres dirigents polítics deriva en desorientació; el tracte injust per part de l'Estat espanyol es transforma en enuig i crispació; el col·lapse de les infraestructures i la insuficient inversió pública genera primer ràbia, després resignació i impotència, i, finalment, desafecció envers les institucions estatals; la imatge que projectem lligada a l'avaria, la queixa i el malestar permanents contribueix a la pèrdua d'autoestima com a poble i a la nostra pèrdua de prestigi i reputació exteriors. Una ciutadania reactiva i desarticulada sense grups que la representin i la mobilitzin pot acabar per optar per desvincular-se, per dedicar-se a conrear el seu interès privat i a oblidar el bé comú.

Ens cal, doncs, una societat responsable, amb drets però també amb deures, on la gent se senti personalment activa i compromesa. Perquè això sigui possible necessitem un model de governança que possibiliti a Catalunya la iniciativa social, que eviti ser “ordenancista” i excessivament intervencionista; i ens calen entitats socials amb habilitats relacionals, és a dir, amb ganes de fer coses conjuntament amb altres entitats i altres sectors.

c. Acollir la diversitat però preservar la nostra identitat.

Una de les principals dimensions de la nostra cohesió social i cultural del present i del futur passa per la resposta que donem a la nova immigració. Aquest és un repte formidable en el nostre cas, ja que hem de saber acollir aquesta diversitat i alhora preservar la nostra pròpia identitat. Hem de continuar sent una societat d'acollida, oberta i inclusiva però alhora no hem de diluir-nos ni de renunciar a aquells valors i trets que formen part de la nostra cultura pública comuna, molt especialment la nostra llengua. En l'actual context, la identitat catalana sembla esdevenir una identitat problematitzada i afeblida, amb risc de fragmentació lingüística. No disposa d'un model consensuat d'integració i es veu obligada a gestionar simultàniament i amb pocs recursos i competències la seva identitat cap enfora (en relació amb l'Estat espanyol) i cap endins (en relació amb les diverses onades immigratòries). Catalunya ha d'acollir els immigrants sense estar plenament acomodada ella mateixa en l'entramat estatal i plenament reconeguda com a entitat col·lectiva. En aquest context, aconseguir la plena identificació dels immigrants amb el projecte cultural i social català és fonamental.

d. Apel·lar a la grandesa de la política.

En el període polític de la transició hi va haver a Catalunya tres factors àmpliament consensuats: un projecte compartit (lligat a la reconstrucció nacional de Catalunya), un motor que inspirava aquest projecte (la força central i transversal del catalanisme) i uns lideratges forts i plurals que l'impulsaren. La situació actual sembla molt diferent: no s'albira un projecte comú clar, el motor

del catalanisme està afeblit i calen lideratges polítics que siguin capaços de donar resposta als reptes de la societat catalana.

El preu de la grandesa és la responsabilitat, deia W. Churchill. Ha arribat el moment d'apel·lar a la grandesa de la política i esperar de la responsabilitat dels nostres governants el coratge necessari no tan sols per lluitar per una generosa gestió del poder sinó també per contribuir especialment a la millora real de Catalunya. Sense un projecte gran de país, sense uns lideratges forts que aglutinin i generin ambició, il·lusió i confiança i sense un catalanisme d'ampli abast que torni a fer factible un cert orgull de pertinença serà difícil sortir endavant.

e. Aprendre a reequilibrar els valors individuals i els valors col·lectius.

A Catalunya, com a tota Europa, estem també vivint un ritme frenètic de canvis socials, econòmics, tecnològics, polítics i culturals que està afectant profundament al paper i les funcions d'algunes institucions que havien tingut un paper decisiu en la transmissió de valors: la família, l'escola, el treball, la religió. En afeblir-se llur influència, el vincle entre l'individu i la comunitat també ha quedat afectat. Aquest difícil encaix entre persona i societat, entre el jo i el nosaltres, genera malestar: augmenta l'individualisme, les relacions personals es fan més difícils i els compromisos duradors amb causes col·lectives s'eviten o entren en declivi. Correm el risc, doncs, d'esdevenir una societat sense vincles.

En paral·lel a la crisi de les institucions tradicionals han aparegut amb força nous agents socialitzadors: els mitjans de comunicació de masses, la publicitat i la societat de consum, la indústria de l'oci o internet. Aquests nous agents tenen un gran poder de seducció i impacten poderosament en els estils de vida de la gent, sobretot dels més joves. Raó per la qual recau sobre ells una nova gran responsabilitat. Pensem, doncs, que si volem seguir parlant de valors compartits caldrà aprendre a reequilibrar els valors individuals i els col·lectius, refermar l'educació en valors, subratllar l'exemplaritat de les pràctiques i de les maneres de fer, implicar en aquesta tasca als nous agents socialitzadors subratllant-ne la seva

responsabilitat social i contribuir entre tots a construir referents cívics adequats, sense confondre gent referent amb gent famosa. La cèlebre frase: “Es necessita tot un poble per educar un infant” esdevé ara plenament vigent.

3. Contra el derrotisme

Catalunya viu moments d'incertesa en el que s'hi barregen elements molts diversos. D'una banda, vivim un canvi d'etapa política (canvis de coalicions en el govern, negociació del nou Estatut, desacords entre famílies nacionalistes, manca d'unitat). D'una altra, vivim uns grans canvis socials i culturals, derivats fonamentalment de l'arribada massiva de la nova immigració, de l'envelliment de la població, de la plena incorporació de la dona al treball i d'un procés accentuat d'individualització, fenòmens tots ells que incideixen en els tradicionals models de socialització i en les institucions educatives centrals com ara la família o l'escola. Patim també, en tercer lloc, un gran canvi econòmic i empresarial, tant a escala local com global. Espanya i especialment Madrid s'han obert a l'exterior i han generat una poderosa i desacomplexada màquina financera. I a escala global, diversos països emergents, molts d'ells asiàtics, ocupen un lloc preferent en els rànquings mundials de competitivitat i innovació.

És lògic, doncs, que molts catalans interpretin aquest canvi d'escenaris des del sentiment d'amenaça o de perill, o fins i tot des d'una certa atmosfera de decadència. Hi ha una por, raonable i comprensible, a creure que aquests canvis ens puguin agafar sense estar preparats, amb una administració incompetent, amb uns polítics desunits, amb unes infraestructures envellides, amb uns empresaris adormits i empetitits, amb uns estudiants mal formats i amb una societat i uns ciutadans desvertebrats, passius i desmoralitzats.

Tanmateix, el pessimisme i el derrotisme són per a Catalunya autèntiques armes de destrucció massiva. És el moment de no tenir por a l'adversitat, de saber aprendre a sentir-nos bé malgrat la conjuntura negativa i de confiar en les nostres potencialitats i fortaleses. Hi ha prou episodis històrics del nostre passat modern

que testimonien que hem tingut i hem explotat aquesta capacitat de superació, d'enfrontar-nos al repte de conquerir el nostre futur fins i tot quan les condicions eren adverses. Catalunya compta avui, malgrat tot, amb els millors recursos humans i institucionals de tota la seva història moderna. Disposem d'una xarxa empresarial important, d'institucions de prestigi mundial i de professionals i investigadors de primer nivell.

Els catalans necessitem ara i de nou narrar el relat del nostre futur, dibuixar un nou horitzó. Això vol dir apostar per un ambiciós projecte col·lectiu que aplegui voluntats majoritàries. Aquest és el nostre gran repte pels propers anys. Si ho aconseguim, l'optimisme i la confiança retornaran a casa nostra.

Barcelona, 15/12/2007